

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curiae forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

Disc. XV. De cumulatione, ac variatione judiciorum, & actionum; Et quando electio unius, alteri præjudicet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

Decumulatione, ac variatione iudiciorum, & actionum; Et quando electio unius, alteri præjudicet.

S V M M A R I V M.

- 1 Actor non potest intentare plures actiones diversas, vel contrarias, sed reus utitur pluribus exceptionibus diversis, vel contrariis.
- 2 Per electionem unius ex pluribus actionibus, alius remanet præjudicatum, ut variari non possit.
- 3 Fallit in executivis, in quibus cumulatio, & variatio datur, & de variatione etiam in exequentibus.
- 4 In vim clausularum salutarium datur variatio etiam in ordinariis.
- 5 Declaratur quando clausula operentur, nec ne.
- 6 De materia compatibilitatis, vel incompatibilitatis, in iudiciis possessoriis.
- 7 Quando per electionem actionis criminalis censeatur renunciatum civili, vel è contra, si utraque est ex causa pœna.
- 8 Quid ubi una est ratio pœna, & altera pro interesse.
- 9 Quando Iudex civilis imbebeat criminali, vel è contra.
- 10 Iudicium universale quiescere facit iudicium particulare.
- 11 Iudicium possessorium suspendit, & quiescere facit petitorium.
- 12 Ita etiam iudicium purgationis attentatorum suspendit negotium principale.
- 13 An & quando ille, qui intentat iudicium ordinarium, regredi possit ad summarium, vel executivum, & è contra.
- 14 Quando dicatur intentatum iudicium ordinarium ad dictum effectum.
- 15 An id sequatur per exhibitionem articulorum, & per testium examen.
- 16 Quod regulariter examen testium non congruat iudicio executivo.
- 17 Quando per electionem via ordinariæ, non censeatur præjudicatum executivæ.
- 18 Ille, cui concedatur potestas variandi tenetur ad resolutionem expensarum.
- 19 Clericus, qui conventus coram Iudice laico distulit opponere de clericatu, tenetur rescire expensas cum declaratione.
- 20 Quid de privilegiato eligente, vel variante forum in vim l. unica.
- 21 Electio iudicii ordinarii ex parte unius non præjudicat alteri parti in iudicio summario, vel executivo sibi competente.
- 22 De commissionibus, & rescriptis adversus præventiones, vel iudicia introducta ex parte rei.

DISC. XV.

1 Juris civilis rigorosæ formalitates, Actoris facultatem denegant, cumulandi plures actiones diversas, vel diversa iudicia; Reo tantum concedendo, ut ad sui defensionem, plures diversas, imo contrarias exceptiones proponere valeat. *Sansel. decis. 72. Gregor. & add. dec. 242. Capyc. Latr. consult. 114. num. 9. Mantie. decis. 141. add. ad Buratt. dec. 58.* Ideoque Reo opponente, Actorem obligant ad restringendum ad unam ex pluribus intentatis a-

ctionibus; Eidem quoque denegando variandi facultatem, quodque propterea per unius electionem in aliis præjudicatum sit, eisque præclusus aditus, vel regressus, *Cap. ut quis duas, de elect. in 6. & infra num. 7. cum seq. Buratt. decis. 208. & 502. decis. 200. post Zach. de obl. cam.*

Tribunalium autem, frequentius recepta praxis, cum aliqua varietate, pro diversis legibus, vel slyis, ex eadem tamen generica ratione æquitatis, vel naturalis veritatis de facto attendendæ, huiusmodi rigores, quos fortè illorum temporum mores exigebant, hodiè verò indiscretos, parumque rationabiles fateri oportet, nimium temperavit; Distinguendo in primis inter iudicia ordinaria, & summaria, ac executiva, ut in hac secunda specie, cumulatio concedatur, ac etiam variandi facultas pro eodem fine assequendo. *Mantie. dicta decis. 141. per add. ad Buratt. dicta decis. 58. cum aliis ubi supra.*

Hinc proinde receptum est, ut creditori debitorem in processu summario, & executivo cogenti ad solutionem debiti, vel ad aliud implementum, facultas competat, utramque actionem, seu utrumque remedium, reale, & personale cumulare, ac etiam de uno in aliud variare, ut scilicet, facta executione in bonis, executionem personalem, vel è converso, petere valeat, imo etiam in eodem actionis, vel executionis realis genere variare, ut ita debitor magis tædio, ac molestiis affectus, id, ad quod tenetur, adimpleat; Quoties tamen, quædam non scripta æquitas, Iudicis officium impellat ad id denegandum, quia nempe, ex jam factæ realis executionis imminente consumatione, prompta sit satisfactio; Id autem certam non recipit regulam, cum pendeat ex facti particularibus circumstantiis, prudenti Iudicis arbitrio pensandis. *Franch. & add. decis. 200. Rot. decis. 122. & 161. p. 6. rec. 163. & 197. post Zach. de oblig. decis. 343. par. 10. & sæpius.*

In causis verò ordinariis, illisque summaris, quæ quamdam ordinariam figuram, seu speciem circa ordinem processus, redolere videntur, ut in aliquibus iudiciis possessoriis contingit; Ex beneficio clausularum, quæ in libellorum, ac monitoriorum rubrica insinuatæ sunt, *disc. 8.* licita redditur illa cumulatio, quæ incompatibilitatem non redoleat; Et quatenus etiam incompatibilitas obstet, adhuc tamen cumulatio proficua est, ut ita censeatur deducium omne validius, & pinguius remedium, quod de jure magis competere, causæ progressu doceat, usque quo per sententiam, vel per alium restrictionis, vel declarationis actum, unius ex compatilibus electio sequuta sit, cum incompatibilium simultaneum concursum pro fine iudicii, neque praxis admitrat, & de consequenti, neque variatio, electione jam facta concedatur, ideoque clausula operativa sunt pro iudicii ingressu, ac etiam pro aliquo progressu, ne juxta antiquos rigores, ob libelli ineptiam, processus omnino corruat non autem pro egressu, per sententiam, vel per decretum, ejusque executionem. *infra in eo disc. in quo agitur de sententia.*

Adhuc tamen, quod magis benignè fieri potest, incompatibilitas interpretationem recipit, seu conciliatur; Ut puta (ex. gr.) possessoria retinendæ, & adipiscendæ, vel recuperandæ, contraria, sive incompatible reputantur, adeo ut regula sit, quod petens immitti, vel reintegrari, fateatur se non possidere, quinimò fateatur colligantem esse possessorem, cui propterea pro manutentione, ista confessio sufficit ad suæ possessionis probationem, quam-

vis iniusta, & intrusiva dicatur, ut agendo de huiusmodi possessoris interdictis infra particulariter advertitur, in eo disc. in quo agitur de possessorio retinenda, seu manutionis. Et tamen adhuc possibilis intellectus compatibilis admitti solet, ut scilicet in illo, qui possessionem civilem tantum habendo, eiusque vigore interdictum retinendæ intentando, aliud reintegranda, vel adipiscendæ cumulet, admittitur ista compatibilis cumulatio, quod nempe immisio sit rescribibilis ad confirmationem possessionis, quæ jam animo obtineatur, sed naturaliter, vel de facto ab alio turbetur, vel occupetur; Sive quod reintegratio, sine præiudicio possessionis civilis, quæ animo retinetur, ad naturalem referatur, de facto ab alio occupatam, ut ita naturalis cum civili coniungatur, *Orthod. decis. 121. decis. 78. & 226. par. 6. rec. add. ad Burrat. decis. 160. & 269. Posth. de manut. observ. 57. numer. 75. & seqq. cum similibus, quibus eadem congruat ratio, pro facti qualitate;*

• Quoties etenim omnimoda incompatibilitas non resistat, tunc omnis possibilis intellectus capi debeat, ita potius attendendo naturalem æquitatem, vel facti veritatem, quam antiquas, & rigorosas legum civilium formalitates, quamdam iudaismi speciem redolentes.

Quovero ad variandi facultatem, & an per electionem unius actionis, vel remedii, aliis irreparabiliter præiudicatum sit; Tres cadere videntur inspectiones; Primo nempe in illis causis, in quibus utraque civilis, & criminalis via, vel utrumque iudicium, in eadem ratione pœnæ, alternativè competat, non autem cumulativè; Ut puta pro iniuriis, duplicem pœnalem actionem lex alternativè concedit, ad iniuriati electionem, pœnationis scilicet personalis, & multæ pecuniariæ in duplo vel triplo, seu quadruplo &c. Tunc etenim, si actor, viam verè criminalem pœnæ personalis eligat, atque pro ea actionem intenderit, sibi perpetuos, vel in substantia præiudicium intulit in actione civili pœnæ pecuniariæ, sibi applicandæ, ad quam regredi non potest; Nisi restitutionis in integrum beneficio, illi subveniendum sit, cum rectè intret regula alternatorum, ut per unius electionem, alterius renuntiatio resultet.

Altera est inspectio, circa illum, utriusque civilis, & criminalis concursus, qui simultaneus, & compatibilis est, absque aliqua præiudicialitate, quia nempe uterque sit eiusdem causæ effectus cumulativus; Ut puta, pro vulnere seu violentia, aut pro alia iniuria, competit actio criminalis ad pœnam pro delicto, & actio civilis ad refectionem damni, seu eius quod interest, ex eiusdem delicti causa; Et tunc, quando non obstat fori diversitas, quæ præiudicialitatem causet, rectè intrat cumulatio ab initio, vel etiam ex intervallo, quæ variationem quoque importet, cum nulla dignoscatur incompatibilitas, neque urgeat ratio alternatorum.

Tertia est inspectio, potius ordinis, quam substantiæ, utriusque actionis, ratione scilicet præiudicialitatis, vel connexionis, quia nempe, una ab alia dependeat, quodque alias super eadem re in utroque iudicio eiusdem instantiæ, diversæ, vel contrariæ sententiæ emanare possint; Ut puta [exemplificando iuxta frequentiore contingentiâ] questio est inter testatum, ac intestatum hæredem, super testamenti falsitate, ex qua utraque actio, sive uterque effectus civilis, & criminalis, compatibiliter resultat, quoniam si testamentum falsum declarabitur, intestato hæredi competet actio civilis pro ascensione hereditatis & actio criminalis pro punitione falsitatis, neque unius actionis exercitium,

alterius competentiam tollit; Adhuc tamen unius electio, vel præventio, alteri præiudicialis est, causamque impedit, non quidem in totum, vel in substantia, sed in solo ordine, sive ad tempus, ut scilicet unus Iudex, puta causa civilis iam præventæ, inhibeat alteri Iudici posterioris causæ criminalis, ut ulteriorem processum suspendat, atque causæ civilis exitum expectet; Siquidem si in iudicio civili scriptura, falsa, & alias vitiosa declarabitur, ad effectum, ut non probet, nullumque effectum operetur, vel actionem, seu exceptionem producat, & tunc Iudex criminalis suum processum reassumet, pro crimini punitione; E è converso, si in iudicio civili, scriptura declarabitur vera, & fide digna, tunc inconveniens erit, ut iudex criminalis in iudicio falsitatis procedat, de dicta distinctione sub tit. de iuris dict. disc. 77, 79, & 81. & in supplemento, Farinac. quest. 100. Burrat. decis. 34. & 944.

Adhuc tamen in hoc, magnam partem habent, Ditionum, vel Tribunalium styli, sive particularium causarum circumstantiæ, pro Principum vel supremorum Magistratum pro tempore existentium genio, vel stylo, dum in Curia, in aliquibus causis gravis momenti, diversimodè prædicari vidi; Verum ista dicendæ veniunt limitationes regulæ, quæ modo quo supra constituenda est.

Eademque præiudicialitas, non in substantia, sed in ordine, verificatur etiam, in eodem genere causarum civilium, quarum cognitio, ad unum, eundemque iudicem spectare potest, ut scilicet intentatio unius, suspendat alteram, illamque faciat quiescere, donec una terminetur; Puta quod iudicium universale suspendat, & quiescere faciat iudicium particulare; Vel quod causa possessorii, suspendat, & quiescere faciat causam, seu iudicium petitorii; Aut quod causa, seu iudicium purgationis attentatorum, suspendat causam principalem, cum similibus, de quibus in suis respectivè scâibus, vel Rubricis infra.

Altera est præiudicialitatis inspectio, quæ respicit eiusdem individua causæ, vel actionis naturam, magisque vel minus privilegiam qualitatem, quia nempe pro eodem iure, vel actione, duplex via, vel duplex iudicium competeat, ordinariu scilicet, & summarium, unde propterea, actore intentante iudicium ordinariu, atque hanc viam eligente, intret questio an ita sibi præiudicasse censeatur, ut sibi præclusa sit altera via iudicii summarii, vel executivi

Non datur enim questio in casu converso, quando scilicet Actor, derelinquendo viam summariam, vel executivam, ordinariam assumere velit; Tum quia non de facili iste casus est contingibilis; Tum etiam quia, eo contingente, pro frequentiori usu non datur, Rei conventi oppositio, cum Reorum, generale, atque connaturale vitium sit fugere eorumque defensores colant potius materiam dilationum, quam illam iustitiæ.

Adhuc tamen quandoque istam regulam limitatam vidi, ut scilicet Actor fugeret, atque dilationibus studeret, Reus autem insequeretur, ac sollicitaret, quia nempe, ita exigeret temporum oportunitas, vel inopportunitas, ob fortunæ mutationem, quam Indies Curia Romana experitur, ex causa principatus electivi, in sphaera, seu genere privatarum personarum.

In hoc autem, regula est negativa, ut electa via iudicii ordinarii, non liceat redire ad summarium, vel executivum; Unde propterea, majores questiones cadunt, super huius qualitatis verificatione, quando scilicet hæc electio facta censeatur; Idque regulariter pendere solet à Tribunalium stylo, qui

in una, vel in altera causarum specie diversus esse solet; Puta quia iudicium intentatum sit per viam monitorii, seu libelli; Quamvis id solum sufficiens reputari non soleat, nisi alia accedant circumstantia, vel argumenta, quoniam ob clausulas salutare, quæ in monitoriis adjici solent, illud resolvable est in simplicem citationem, quæ in omni iudicio, etiam executivo necessaria est, ideoque aliquid aliud desideratur, cum iste dicatur actus æquivocus. *Gregor. & add. decis. 307. Buratt. & add. decis. 208. decis. 30. par. 5. rec.*

15 Eo modo quo ad hunc effectum reputatur citatio ad dicendum contra articulos, quoniam etiam in iudicio summario, & executivo quandoque facere oportet probationes per testes, pro quorum examine requiruntur articuli, præsertim in materia beneficii pro executione literarum Apostolicarum alicuius provisionis super verificatione narratorum, cum similibus.

16 In prophanis tamen, nimium rari, ac verificabiles sunt casus iudicii verè executivi in actione personali, cum probationibus extrinsecis per examen testium, cum ipse punctus, an probationes concludant, & an testibus deferendum sit, necne, appellabilitatem secum ferre videatur; Unde propterea in Tribunalibus Regni Neapolitani, datio termini ad faciendum probationes, importare solet declarationem viæ ordinariæ, & exclusionem executivæ, atque super hoc majores quæstiones esse solent, magnæque victoria ibi reputatur, obtinere concessionem termini in causa.

17 Aliquas tamen limitationes, seu declarationem recipit regula supradicta super præiudicio viæ summarie, vel executivæ, resultante ab electione viæ ordinariæ; Et præsertim, ut intelligatur in vim eorundem iurium, secus autem diversorum, puta in vim scripturæ noviter repertæ, cuius notitia non habebatur; Sive quod licet eadem sit causa originaria utriusque actionis mater, vel productrix, at tamen iudicia sint diversa, & compatiblea, *decis. 30. par. 5. rec. decis. 200. post Zacch. de obl. cam. Duno. zett. decis. 849.* Ideoque rarò praxis hodie docet huiusmodi præiudicia, quæ ex antiquiorum rigoribus manant; Et merito, cum imperitorum Causedicorum errores non debeant adeo præiudicare ignaris, & innocentibus partibus; Atque quo magis fieri potest, ista subterfugia, quæ præbent calumniarum fomentum, evitari debent.

18 In casu autem prædictarum, vel aliarum limitationum, ob quarum aliquam dicta variatio permittatur, expensarum tamen alterius iudicii variati resectio facienda est alteri parti.

19 Ex hoc autem simili, ac etiam ex altero illius, qui conventus tanquam laicus, voluntariè distulit opponere de clericatu, ut ad eandem refectionem teneatur, nisi postquam opposuit, adhuc Actor prosequatur causam coram eodem laico, cum tunc intret mala præsumptio, quod si ab initio oppositum fuisset, adhuc non destitisset. *Grass. de effect. cler. cap. 1. num. 880. Farinac. quest. 8. numer. 16. Bellet. disquis. clerical. tit. de favor. cleric. person. §. 2. num. 14. & seq. apud quos alii.*

20 In casus contingencia consultus respondit, ut persona privilegiata, quæ forum Principis elegerat, ita declinando forum domicilii, ad quem postea variaverat ex privilegio *l. unic. C. quando Imperator inter pupill. reficere deberet alteri parti expensas, ac damna passæ ratione electionis, & subsequenter variationis, cum omni æquitas, omni que ratio, ita exigere videatur.*

Procedunt item præmissa, ubi electio, ac resp-

ctivè variatio iudicii ordinarii, & summarii, vel executivi, proveniat ex parte eiusdem Actoris, qui prius unam viam elegerit, deindeque prætenens, alteram eligere velit; Secus autem ubi id sequatur ex parte collitigantis, quia nempe, iuxta sequentem rubricam, ille, qui iudicium executivum timeat, ex remedio *l. diffamari. & l. contendat*, Actorem provocet, ac præveniat in iudicio ordinario, ut in aliquibus partibus istam præventionis cautelam captiosam, frequens praxis docet, quoniam id non præiudicabit actioni executivæ, vel summarie, quæ actori competat.

Hinc propterea indies Signatura iustitiæ desuper signare solet contra commissiones cum rescripto, ut commissiones ab altera parte obtentæ censeantur, ac si signatæ essent cum clausula sine præiudicio obligationis cameræ, vel alterius processus executivi; Et quandoque mandari solet earum laceratio, ut neque præiudicent, quoad Iudicem, quia nempe timens processum promptum, vel executivum in Tribunali A. C. præveniendò curet committere causam in Rota, cum similibus.

De Præventionem causæ quoad Iudicem in vim iactionum; Ac etiam de iudicio præventivo, seu de futuro.

SUMMARIUM.

- 1 De præventionem facta per reum in iudicio diffamationis, vel iactionis.
- 2 De requisitis pro istius iudicii introductione, & de eius effectu.
- 3 Non intrat ubi adsint molestia iudiciales, idque inhibitionibus debet exprimi.
- 4 Quid si ista clausula omittatur in inhibitione, an efficiat, & causet attentata.
- 5 Quod inhibitio sive iusta, sive iniusta sit timenda.
- 6 Declaratur quando id procedat.
- 7 Clausule apponi solite, habentur pro appositis.
- 8 De eodem de quo num. 4. & 6.
- 9 Quod in Signatura non detur stylus certus, ac semper uniformis.
- 10 Quando dicatur causa præventa, vel coæpta, ut molestia dicantur iudicialiter illate.
- 11 De præventionem, quam debitor faciat adversus creditorem, ut ita effugiat iudicium executivum.
- 12 Quare in Curia ista materia præventionis sit rara.
- 13 Et in Tribunalibus aliorum Principatuum frequens præsertim in illis Regni Neapolitani.
- 14 De iudicio præventivo, seu de futuro super sperata actione adhuc non nata.
- 15 De eodem, & an illud sit licitum præsertim in fidei commissis.
- 16 De eodem in dote, an scilicet dotanda petat dotem ante matrimonium.
- 17 Et an petat præventivum dotis depositum, vel assignamentum.
- 18 Datur certius in annuis censibus, aliisque præstationibus.
- 19 Idem in iurisdictionibus, ac præminentialibus.
- 20 Et in contraversis honorificis, vel præcedentiæ.
- 21 De regula generali in materia, & quando hoc iudicium sit licitum, nec ne.